

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.58.15307

УДК 340.15(045)

І. Л. Бородин,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1874-3238>

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: ivan.borodin@npp.nau.edu.ua

***Метою** дослідження є аналіз питань теорії щодо визначення принципу поділу державної влади. Досягнення цієї мети забезпечується через пошук науково-теоретичних конструкцій на конкретному історико-правовому матеріалі. **Методологічну основу** роботи складає комплексний підхід щодо аналізу теорії поділу державної влади, її розвитку. Її основою є діалектичний метод дослідження, методи аналітичний, порівняння, та історизму, які забезпечують виявлення внутрішньої сутності явищ через характеристики динаміки їх розвитку та зовнішніх проявів. **Результати:** показ однієї з проблем теорії організації державної влади. На наш погляд, матеріали статті можуть бути використані для підготовки нових курсів з теорії держави і права, конституційного права, теорії політології, що викладаються у закладах вищої освіти України. **Обговорення** одержаних результатів полягає в тому, що в статті здійснена спроба показати і проаналізувати проблему теорії організації державної влади. Висновки, запропоновані автором, важливі для подальшого розвитку теорії поділу влади та поглибленого наукового дослідження правових проблем практичної реалізації цієї теорії в державотворчій практиці. Матеріали дослідження можуть бути використані в безпосередній практичній діяльності представників різних гілок державної влади, державних діячів і політичних лідерів. Крім наукового значення, а також можливостей застосування у навчальному процесі даної статті, слід вказати на її актуальність щодо законотворчого і законодавчого процесу. Практичне значення статті полягає в тому, що вона є внеском у формування науково-теоретичної основи законодавчої діяльності.*

***Ключові слова:** державна влада; державне управління, законодавча влада; виконавча влада; судова влада; законодавство; правова доктрина; конституція; інституції; конституційний договір; Європейський Союз.*

Постановка проблеми та її актуальність. Її необхідністю знову є потреба теоретичного осмислення процесів реалізації принципу поділу державної влади як однієї з умов удосконалення державної влади в нашій державі. Сама Конституція України актуалізує дослідження тих конституційних принципів, які було названо в ній як умови побудови в Україні демократичної, правової, соціальної держави.

У ст. 6 Конституції України вказується, що «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову». Тому в сучасній вітчизняній юридичній науці теорія поділу державної влади і пов'язана з нею нормотворча, правозастосовча та інша практика потребують підвищеної уваги і поглиблених наукових дискусій.

Актуальність зазначеної проблематики обумовлюється ще й тим, що вона має своє серйоз-

не теоретичне підґрунтя. І на рівні теоретичного постулату ідейно-теоретична засада поділу влади проявляється як фундаментальний принцип забезпечення прав і свобод громадян, верховенства права, недопущення авторитизації (узурпації) влади, як базовий принцип побудови правової держави [1, с. 54]. Справа в тому, що сьогодні є всі підстави казати про існування декількох підходів до тлумачення принципу поділу державної влади. В результаті чого в межах юридичної науки і безпосередньо таких її галузей як теорія держави і права та конституційне право спостерігається відсутність єдиної і цілісної концепції в інтерпретації теорії поділу влади, а також визначенні основних способів її реалізації в сучасних умовах державно-правового розвитку.

При цьому в переважній більшості досліджень йдеться не стільки про теорію поділу влади, скільки про один із демократичних принципів, який дозволяє запобігати авторитарним тенденціям у розвитку державної влади, зміст якого мало аналізується. Таким чином, постає об'єктивна потреба у більш широкому і поглибленому дослідженні проблематики поділу державної влади, оскільки її реальна організація в різних країнах дозволяє побачити можливі варіанти реалізації класичної теорії поділу влади.

Звідси, в сучасній вітчизняній юридичній науці теорія поділу державної влади, пов'язана з нею нормотворча, правозастосовча та інші види правової практики, потребують підвищеної уваги і поглиблених наукових пошуків, що обумовлено перш за все специфікою перехідних процесів, у яких знаходиться Україна.

Усе це разом свідчить про важливість і перспективність постійних дискусій та наукових пошуків шляхів реалізації теорії поділу державної влади в життєдіяльності України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У першу чергу для нас тут важливими є прізвища таких вітчизняних дослідників як: В. Авер'янов, В. Бабкін, М. Баймуратов, Ю. Битяк, С. Ківалов, А. Коваленко, М. Козюбра, В. Копейчиков, О. Копиленко, Л. Кормич, Л. Кривенко, О. Крупчан, П. Євграфов, В. Медведчук, Г. Мурашин, В. Опришко, І. Пахомов, В. Погорілко, П. Рабінович, А. Селіванов,

О. Скакун, В. Скомороха, О. Скрипнюк, В. Тацій, В. Тихий, Ю. Тодика, О. Фрицький, В. Шаповал, С. Шевчук, Ю. Шемшученко.

Виклад основного матеріалу. Обистістю, з якою історико-правова доктрина пов'язує теорію поділу державної влади в її завершеному вигляді і яка знайшла своє відображення в конституціях країн Європи є Ш.Л. Монтеск'є. Але ще до нього про необхідність поділу влад говорили Платон, Аристотель, Цицерон, а серед найближчих попередників Ш.Л. Монтеск'є Джон Локк.

У теорії ідеальної держави Платон вказував на необхідність розподілу державних функцій між окремими органами. Керуючись проблемами підвищення ефективності державного управління, він пропонує виокремлювати такі функції як управління, законодавство, суддівство та військову справу. Причому виконання кожної з цих функцій відповідає добродеті, а тому всі вони мають бути розподілені відповідно до природних здібностей тих, хто займатиметься цією діяльністю. Говорячи про тиранію, а також про причини її виникнення, Платон звертав увагу на те, що вона формує своє підґрунтя тоді, коли всі починають робити все, тобто, коли всі видають закони, всі управляють і кожен має повноваження судити [2, с. 350-352]. Такий стан, як стверджував Платон, спочатку стає охлократією, а потім швидко перетворюється на тиранію, коли знаходиться хтось, хто бере в свої руки всю владу.

Більш ґрунтовно функціональний принцип розподілу державної влади було розвинуто Аристотелем у його роботі, яка називається «Політика». Визначивши державу як політичний союз, що прагне досягнення загального блага [3, с. 376], Аристотель вказував на необхідність розбудови такої моделі організації державної влади, яка б дозволяла реалізовувати цей принцип загального блага. При цьому для всіх трьох виділених ним форм правління, а це монархія, аристократія і демократія, він визнає існування спільної основи. Цією основою виступає сам принцип організації влади, її базові функції, що виконуються різними органами. До таких функцій Аристотель відніс законодавство, яке здійснює законодавчий орган, управління –

це різноманітні посадовці, які складають цілу структуру [4, с. 90-92] та здійснення судових функцій – судді [3, с. 514-515]. На думку Аристотеля, за найкращого державного устрою, який він позначає терміном «політія», усі ці функції повинні виконуватися різними органами. Аристотель вказує, що рідко вдається зустрічати в одній особі стільки мудрості і добродітності, аби вона могла з рівною долею успішності видавати закони, виконувати їх та виносити справедливі судові рішення.

Розвиваючи платонівську і аристотелівську теорію, свою позицію щодо доцільності розподілу повноважень у сфері реалізації державної влади запропонував Цицерон у трактаті «Про державу». А саме, він доводив необхідність існування двох центрів влади, з одного боку, це царська влада, а з іншого – влада народу, які б постійно врівноважували один одного. Цю необхідність врівноваження Цицерон пояснює тим, що концентрація усіх повноважень у руках якогось одного органу матиме для держави руйнівні наслідки. Якщо таким органом стане будь-який орган народного представництва, то державі загрожує охлократія, і така держава, як пише Цицерон, «загине так швидко, як гине корабель, коли за кермо потрапляють випадкові особи» [5, с. 69]. Але концентрація всієї повноти влади в руках царя є не менш небезпечною, оскільки такий цар завжди стає тираном [5, с. 95]. Саме тому, на думку Цицерона, важливо розподіляти повноваження державної влади між сенатом і консулами, які можуть впливати один на одного і тим самим не припускати узурпації влади.

Принцип поділу влади у Цицерона відсутній, але продовжуючи думки Платона та Аристотеля він вніс у них ряд змін. Зокрема, відтворюючи платонівські аргументи стосовно вручення найважливіших функцій держави в руки компетентних осіб, коли закони видають наймудріші, управляють найчесніші, а судять найсправедливіші, він побачив у системі розподілу влади шлях, на якому можливе формування запобіжного механізму від тиранії. При цьому пропонуючи власну модель поділу влади, він говорить про саму ідею об'єднання декількох структур влади, які б могли успішно стримувати

один одного. Але Цицерон не пояснив, яким саме чином ці, рівні між собою органи державної влади, повинні співпрацювати і він, у принципі, припускав можливість мати цими органами рівні повноваження щодо видання і виконання законів.

А на думку сучасних вчених, зміст теорії поділу державної влади – це спосіб досягнення цих двох цілей: по-перше, підвищення ефективності влади шляхом розмежування повноважень між органами державної влади, і, по-друге, протистояння монополізації влади [6, с. 314].

Наступним кроком у розвитку теорії поділу державної влади стала політико-правова теорія Д. Локка. Особливий інтерес у цьому плані представляє книга «Два трактати про державне правління», у якій Д. Локк обґрунтовує не лише необхідність поділу державної влади на три гілки, але й показує, яким чином єдина влада народу формується в систему взаємодії трьох самостійних влад. Основою державної влади, за Д. Локком, є народний суверенітет, який делегується державі. Але вже сам факт делегування суверенітету означає наділення державної влади функцією впорядкування суспільних відносин. Для Д. Локка відносинами, які мають бути впорядкованими в першу чергу, є відносини власності, а також забезпечення особистої і колективної безпеки громадян. Таке впорядкування відбувається за допомогою законів. Із чого Д. Локк робить логічний висновок про необхідність існування у державі такого органу, який би виконував функцію законотворення і уособлював у собі законодавчу владу.

Однак, якщо в державі існує законодавча влада, її Д. Локк визначає як «владу, що має право вказувати, яким чином повинна застосовуватись сила держави для збереження спільноти та її членів» [7, с. 346], то поряд із нею має з'явитися й така влада, яка б забезпечувала постійне виконання законів. Ці дві влади, за словами Д. Локка, мають розглядатися як відокремлені одна від одної, оскільки, з одного боку, вони мають різні функції, а з іншого – вони надані різним органам державної влади. Подібний розподіл законодавчих і виконавчих повноважень між різними органами державної влади пояснюється Д. Локком проблемами забезпе-

чення їх ефективного функціонування. Законодавча влада не може переймати на себе виконавчі функції, оскільки у цьому разі вона б мусила діяти постійно.

На відміну від цього, виконавча влада діє завжди. Але її ефективність вимірюється не якістю законів, а якістю виконання тих чи інших конкретних завдань. У результаті чого, як відзначає Д. Локк, ця влада не повинна займатися законотворенням, оскільки створюючи нові закони, вона тим самим забрала у самої себе час, необхідний для виконання вже існуючих нормативно-правових актів. Таким чином, навіть суто прагматичні міркування, засновані на бажанні отримати якомога більш ефективну державну владу, змушують нас, на думку Д. Локка, застосувати принцип поділу влади.

Крім функціонального аналізу державної влади ми можемо знайти у Д. Локка і роздуми щодо взаємовпливу виділених ним трьох влад. Виходячи з власного визначення тиранії, яку він розумів як несправедливе правління, яке здійснюється шляхом привласнення повноважень видавати закони, виконувати їх і оцінювати правомірність тих чи інших вчинків [7, с. 378-384], мислитель прийшов до висновку, що виділення трьох видів державної влади може мати ще й певний ефект стримування. З причин свого глибокого переконання у «верховенстві» законодавчої влади [7, с. 339] у якості основного стримуючого чинника внутрішньої узурпації державної влади він бачив постійний зв'язок законодавчої влади з народом. Але, разом з тим, він чітко фіксує, що окремі гілки державної влади є «співпорядкованими» [7, с. 349], а тому вже сам факт наявності поряд із кожною з влад інших влад, які можуть на неї впливати, служить додатковою запорукою того, що ані законодавчі органи, ані виконавчі не зайдуть настільки далеко, аби встановити тиранічний режим.

Так, зокрема, законодавча влада може впливати на виконавчу владу шляхом прийняття законів, оскільки всі виконавчі органи завжди діють тільки на підставі закону. На думку Д. Локка, найбільш небезпечною щодо можливостей узурпації влади є саме виконавча влада. Адже законодавча влада безпосередньо зале-

жить від періодичних виборів, і тому в разі виникнення небезпечної тенденції до монополізації влади народ завжди може зробити упереджувальний крок і змінити її склад. Однак, так само певні права по відношенню до законодавчої влади мають і виконавчі органи. Зокрема, вищий орган виконавчої влади має бути наділений правом скликання та розпуску законодавчого органу влади. Наступним важливим правом виконавчої влади по відношенню до законодавчої є право змінювати порядок проведення виборів до законодавчого органу. Це специфічне право виконавчої влади пояснюється тим, що разом зі зміною держави, збільшенням населення і добробуту в одних регіонах і їх зменшенням в інших, має змінюватись і характер представництва [7, с. 354-355].

Останнім важливим правом виконавчої влади є те, що Д. Локк визначає поняттям «прерогативи». Під ним він розуміє право виконавчої влади у певних випадках діяти на власний розсуд, якщо ці дії виправдовуються інтересами народу. Такі дії «на власний розсуд» можливі у двох випадках: а) якщо ті чи інші нагальні проблеми не можна вирішити на основі закону за причини його відсутності (тобто коли закон взагалі не встановлює спосіб вирішення тих чи інших суспільно-економічних та політико-правових проблем і не містить жодних норм щодо цього); б) якщо норми, встановлені законом, уже застаріли і їх реалізація може спричинити значну шкоду державі й суспільству [7, с. 358].

Але зрозумілим є те, що практично для всіх перерахованих мислителів, починаючи від Платона і закінчуючи Д. Локком, принцип розподілу державної влади фактично тлумачився виключно як спосіб підвищення ефективності діяльності державних органів, а тому міг бути визначений не стільки як принцип «поділу влади», скільки як принцип «поділу функцій». Тому аналіз теорії поділу влад часто починають з імені Ш.Л. Монтеск'є, який, за словами В. Тимошенка, не тільки висловив ряд думок щодо поділу державної влади, але представив ці думки у формі докладно розробленої теорії [8, с. 768]. Д. Себайн та Т. Торсон, характеризуючи внесок Ш.Л. Монтеск'є у формування теорії поділу влади пишуть: «те нове, що

Ш.Л. Монтеск'є вніс до стародавньої доктрини, полягало в тому, що він звів розмежування влад у систему стримувань та врівноважень між різними гілками державної влади» [9, с. 495]. І, як зазначає І. Процюк, система стримувань і противаг, як невід'ємна частина поділу влади, забезпечує урівноваження і взаємне стримування гілок влади, подолання протиріч, а також взаємне співробітництво за допомогою узгоджувальних процедур [10, с. 9].

Ш.Л. Монтеск'є, по суті, вперше спробував охарактеризувати спосіб, завдяки якому в діяльності державної влади досягається гарантування законності.

На думку Ш.Л. Монтеск'є державна влада, як один із різновидів влади, завжди прагне до одного – до розповсюдження власного впливу на можливі об'єкти державної влади. При цьому за умови, коли подальше екстенсивне збільшення кількості її об'єктів, розширення сфери державної влади стає неможливим, вона починає діяти інтенсивно, тобто привласнює собі дедалі більше повноважень і прав.

Як вважає Ш.Л. Монтеск'є, подібне прагнення для держави є цілком природнім, хоча зазначене збільшення обсягів державної влади може спричинити повне зникнення політичної свободи громадян.

Такий зв'язок між державною владою і політичною свободою обумовлюється тим, що політична свобода стає можливою тільки завдяки законам. Адже у визначенні Ш.Л. Монтеск'є свобода – це «право робити все те, що дозволено законами» [11, с. 137]. Але зрозуміло, що закони, які забезпечують цю свободу, мають бути не будь-якими, а лише справедливими і такими, що відповідають принципу суспільного блага, яке складається як сукупне благо всіх громадян держави. Якщо ж держава, чи носій верховної влади отримає реальну можливість встановлювати закони на власний розсуд і без будь-яких обмежень, то можна впевнено прогнозувати швидке зникнення навіть самого поняття «політична свобода».

Проте для того, аби точно дізнатись, чи існує в тій чи іншій державі політична свобода, як вважає Ш.Л. Монтеск'є, зовсім немає потреби ретельно вивчати всі існуючі в ній закони і спе-

речатися з приводу того, чи є вони справедливими, чи ні, а також чи відбивають вони принцип загального блага, чи ні. Для цього достатньо подивитись на конституцію: «нам не коштуватиме багато зусиль побачити політичну свободу в конституції... і якщо її можна побачити там, якщо вона вже найдена, то навіщо шукати її далі?» [11, с. 138]. Але що саме ми повинні побачити в конституції, що вказуватиме нам на наявність чи відсутність політичної свободи?

Цим предметом пошуку і є розподіл державної влади. Вже із самого поняття верховної влади (як правління шляхом видання законів) випливає те, що вона має виконувати три основні функції: а) видавати закони, б) виконувати їх, в) карати за злочини і вирішувати ті ситуації, коли стикаються приватні інтереси. Відповідно до цього в кожній державі, як зазначає Ш.Л. Монтеск'є, є три роди влади: законодавча, виконавча і судова. Ці влади можуть комбінуватися у різний спосіб, але тільки один із них дозволяє реалізувати політичну свободу повною мірою. Цим єдиним способом є розподіл трьох перелічених влад між різними органами таким чином, аби всі вони були самостійними по відношенню один до одного і не могли привласнити собі будь-які «додаткові» повноваження. Доводячи цю свою думку, Ш.Л. Монтеск'є звертається до всіх інших варіантів комбінації влади. Всього їх чотири.

По-перше, це сполучення всіх трьох влад в одному органі чи одній особі. Цей варіант реалізовано в Туреччині, як пише французький мислитель, де в результаті цього встановлено «жахливу деспотію», яка не дає жодної можливості навіть припустити будь-яку політичну свободу. При цьому становище громадян у такій державі є найжалюгіднішим, оскільки держава може робити по відношенню до них абсолютно все, що завгодно: встановлювати будь-які закони, застосовувати будь-які міри для їх виконання і, зрештою, виносити будь-який вирок щодо будь-якого громадянина. По-друге, це сполучення в одному органі законодавчої і виконавчої влади. Цей варіант небезпечний тим, що носій цих двох влад, з одного боку, почне видавати такі закони, які йому буде зручніше виконувати, а, з іншого боку – він не матиме жодних обме-

жень щодо способу, у який він виконуватиме ці закони. По-третє, це поєднання законодавчої влади і судової. У цьому разі ми стикаємося зі свавіллям, оскільки тоді доля і свобода всіх громадян будуть залежати лише від волі того, хто матиме цю владу. І, по-четверте, це сполучення виконавчої влади і судової. Це є найменш небезпечний варіант поєднання двох влад, але і він несе загрозу для політичної свободи, оскільки якщо у разі сполучення виконавчої влади із законодавчою гнобителем стає законодавець, то у разі сполучення виконавчої влади із судовою таким гнобителем може стати суддя.

Тому, як відзначає Ш.Л. Монтеск'є, першим кроком до деспотії завжди є намагання поєднати в одній особі чи в одному органі всі три влади, а першою умовою політичної свободи є розподіл цих влад. Більше того, найбільш сприятливим політичній свободі буде такий розподіл влад, коли всі вони будуть формуватися у різний спосіб. Щодо необхідності застосування різних інститутів формування окремих гілок державної влади, то тут Ш.Л. Монтеск'є звертається до прикладу Венеціанської Республіки. У ній чисто формально законодавча влада належала Великій раді, виконавча – прегадії, а судова – квантії. Але, насправді, за рахунок того, що всі ці органи формувалися лише з представників одного стану, всі три формально окремі гілки представляли собою одну владу. Отже, для того аби бути незалежною і водночас належним чином виконувати свої функції, кожна з гілок влади має формуватися у певний, властивий лише їй спосіб. Але, як зазначає Ю. Фрицький, однією із найважливіших проблем у дослідженні державної влади є питання про її єдність [12, с. 12-13].

Висновки. Таким чином, у межах проведеного аналізу історико-правових аспектів розвитку теорії поділу державної влади нами було вказано на існування розбіжностей у працях мислителів різних часів. Безумовно, що ці розбіжності пояснюються не стільки специфікою правової науки в тій чи іншій країні, скільки рядом соціально-історичних проблем, які необхідно було вирішувати, в першу чергу, на теоретичному рівні, перш ніж намагатися реалізувати

наукові конструкції щодо поділу влади в державно-правовій практиці.

Література

1. Яценко І.С. Принцип поділу влади: ідейно-теоретичні засади та практика реалізації на прикладах Республіки Польща (історико-правовий аналіз): монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 433 с.
2. Платон. Государство. Собрание сочинений в 4-х т. Москва: Мысль, 1994. Т. 3. С. 79-420.
3. Арзаканян А.Ц. Парламент и исполнительная власть в период Четвертой и Пятой республик. Из истории европейского парламентаризма: Франция. Москва: ИВИ РАН, 1999. С. 122-129.
4. Коваленко А.А. Развитие исполнительной власти в Украине на современном этапе: теория та практика. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2002. 512 с.
5. Цицерон М.Т. О государстве. О законах. О старости. О дружбе. Об обязанностях. Речи. Письма. Москва: Мысль, 1999. 782 с.
6. Политическая энциклопедия / ред. Г.Ю. Семигин. Москва: Мысль, 1999. 701 с.
7. Локк Д. Два трактата о правлении. Сочинения в 3-х т. Москва: Мысль, 1988. Т. 3. С. 135-405.
8. Юридична енциклопедія / голова редкол. Ю.С. Шемшученко. Київ: Укр. енцикл., 2001. Т. 3. 792 с.
9. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. Київ: Основи, 1997. 838 с.
10. Процюк І.В. Поділ влади в інших формах правління: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2013. 42 с.
11. Монтеск'є Ш.Л. О духе законов. Москва: Мысль, 1999. 672 с.
12. Фрицький Ю.О. Теоретичні засади державної влади в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.02. Київ, 2009. 38 с.

References

1. Jacenko I.S. Pryncyp podilu vlady: idejno-teoretychni zasady ta praktyka realizacii' na prykladah Respubliky Pol'shha (istoryko-pravovuj analiz): monografija. Kyi'v: Jurinkom Inter, 2020. 433 s.

2. Platon. Gosudarstvo. Sobranie sochinenij v 4-h t. Moskva: Mysl', 1994. T. 3. S. 79-420.
3. Arzakanjan A.C. Parlament i ispolnitel'naja vlast' v period Chetvertoj i Pjatoj respublik. Iz istorii evropejskogo parlamentarizma: Francija. Moskva: IVIRAN, 1999. S. 122-129.
4. Kovalenko A.A. Rozvytok vykonavchoi' vlady v Ukrai'ni na suchasnomu etapi: teorija ta praktyka. Kyi'v: In-t derzhavy i prava imeni V.M. Korec'kogo NAN Ukrai'ny, 2002. 512 s.
5. Ciceron M.T. O gosudarstve. O zakonah. O starosti. O druzhbe. Ob objazannostjah. Rechi. Pis'ma. Moskva: Mysl', 1999. 782 s.
6. Politicheskaja jenciklopedija / red. G.Ju. Semigin. Moskva: Mysl', 1999. 701 s.
7. Lokk D. Dva traktata o pravlenii. Sochinenija v 3-h t. Moskva: Mysl', 1988. T. 3. S. 135-405.
8. Jurydychna encyklopedija / golova redkol. Ju.S. Shemshuchenko. Kyi'v: Ukr. encykl., 2001. T. 3. 792 s.
9. Sebjaj D.G., Torson T.L. Istorija politychnoi' dumky. Kyi'v: Osnovy, 1997. 838 s.
10. Procjuk I.V. Podil vlady v inshyh formah pravlinnja: avtoref. dys. ... d-ra juryd. nauk:12.00.01. Harkiv, 2013. 42 s.
11. Montesk'e Sh.L. O duhe zakonov. Moskva: Mysl', 1999. 672 s.
12. Fryc'kyj Ju.O. Teoretychni zasady derzhavnoi' vlady v Ukrai'ni: avtoref. dys. ... d-ra juryd. nauk: spec. 12.00.02. Kyi'v, 2009. 38 s.

I. Borodin

HISTORICAL-THEORETICAL ASPECTS OF STATE POWER SEPARATION THEORY FORMATION AND DEVELOPMENT

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03068, Kyiv, Ukraine
E-mail: ivan.borodin@npp.nau.edu.ua

***Purpose** of the study is to analyze the issues of theory to determine the principle of separation of powers. Achieving this goal is ensured through the search for scientific-theoretical constructions on specific historical-legal material. **Research methods:** of the work is a comprehensive approach to the analysis of the theory of separation of powers, its development. It is based on the dialectical method of research, analytical methods, comparison, and historicism, which provide identification of the inner essence of phenomena through the characteristics of the dynamics of their development and external manifestations. **Results:** are represented by the demonstration of one of the problems of the theory of the organization of state power. In our opinion, the materials of the paper can be used to prepare new courses on Theory of State and Law, Constitutional Law, Political Science Theory, which are taught in higher education institutions of Ukraine. **Discussion:** of the obtained results is that the paper attempts to show and analyze the problem of the theory of the organization of state power. The conclusions suggested by the author are important for the further development of the theory of separation of powers and in-depth scientific research of legal problems of practical implementation of this theory in state-building practice. The research materials can be used in the direct practical activities of representatives of various branches of government, statesmen and political leaders. In addition to the scientific significance, as well as the possibilities of application in the educational process of this paper, it should be indicated its relevance to the legislative process. The practical significance of the article is that it is a contribution to the formation of the scientific-theoretical basis of legislative activity.*

***Keywords:** state power; public administration, legislative power; executive; judiciary; legislation; ruled doctrine; constitution; institutions; constitutional treaty; the European Union.*